

Ptačí chřipka

Případ na cvičení č. 1 z MPS II

Zadání s příkladem řešení

Společnost ABS, mající sídlo na území Německa, a společnost DSD, mající sídlo na území ČR, vstoupily do jednání o vzniku smlouvy o dodávce 50 tun drůbežního masa z Německa do ČR. Vzhledem k tomu, že došlo k výskytu ptačí chřipky na ostrově Rujana, zakázala ČR dovoz veškerého drůbežního masa z této oblasti. Ve smlouvě byly následující, pro nás zajímavé doložky:

1. *Tato smlouva se řídí německým právem.*
2. *Přechod vlastnického práva k předmětu smlouvy se posouvá k okamžiku zaplacení kupní ceny. Výhrada vlastnického práva se řídí německým právem.*

Za situace, kdy by o případu rozhodoval **český obecný soud**, zodpovězte otázky:

- a) Procesní a kolizní normy kterého státu by byly použity? Odůvodněte doktrínou a ustanovením zákona.
- b) Jak by obecně mohl český soud řešit kvalifikační otázku, a jak by ji pravděpodobně řešil? Uveďte obecně, jaké metody kvalifikace znáte? Uveďte jejich silné a slabé stránky.
- c) Mohlo by být v daném případě využito například přijetí zpětného odkazu? Vysvětlete, oč v případě zpětného odkazu jde. Jeho přijetí či nepřijetí odůvodněte doktrínou i zákonem.
- d) Jedna strana bude tvrdit, že došlo ke vzniku smlouvy, avšak strana druhá tvrdí, že souhlas nedala, resp. její chování nelze vykládat jako výraz vůle uzavřít smlouvu; vyřešte kolizně tuto otázku (tj. jakým právním řádem se řídí vznik smlouvy a zda je možné štěpení statutu).
- e) Popište kolizněprávní režim věcněprávních účinků smlouvy. Mohlo zde dojít k mobilnímu konfliktu? Vysvětlete, co to je mobilní konflikt a uveďte, jak tuto situaci zákon řeší.
- f) Za zboží bylo zaplaceno předem, avšak k jeho odeslání nedošlo, s ohledem na to smlouva zanikla. Peníze nebyly vráceny. Kvalifikujte nastalou situaci a popište její kolizněprávní režim.
- g) Pro daný případ uveďte, jaký by byl právní režim smlouvy, pokud by vznikla, a uveďte případná omezení obligačního statutu, která vyplývají ze zadané situace.
- h) Kvalifikujte normy týkající se zákazu dovozu. Uveďte, zda budou či nebudou tyto normy vyloučeny v případě volby práva.
- i) V případě, že by neexistovala doložka o volbě práva, určete kolizněprávní režim smlouvy.

Otázka a)

Procesní a kolizní normy kterého státu by byly použity? Odůvodněte doktrínou a ustanovením zákona.

Vzhledem k tomu, že by rozhodoval český soud, platí zásada lex fori. V souladu s ní by použil procesní a kolizní normy platné ve státě, kde je řízení vedeno, tedy české. Pro oblast procesních norem je zásada lex fori výslovně vyjádřena v § 48 ZMPS, pro oblast kolizních norem ji dovozuje nauka, a to především s ohledem na zásadu teritoriality a svrchované rovnosti států.

Otázka b)

Jak by obecně mohl český soud řešit kvalifikační otázku, a jak by ji pravděpodobně řešil? Uveďte obecně, jaké metody kvalifikace znáte? Uveďte jejich silné a slabé stránky.

Obecně lze akceptovat několik metod řešení kvalifikační otázky, jak jsou uvedeny dále, neboť české právo kvalifikační otázku neupravuje. Soud by s největší pravděpodobností použil kvalifikaci podle lex fori, tedy dle českého práva – jednak to odpovídá obecné tendenci ZMPS (§ 48 ZMPS), jednak soud zná své právo a lépe se orientuje v jeho vazbách ve srovnání s cizím právem, nadto má tato forma pro účastníky právního vztahu největší míru předvídatelnosti.

Kvalifikace podle lex causae, tj. dle (hypotetického) práva rozhodného pro právní vztah, který je předmětem posuzování, by mohla být vhodná v tomto případě, neboť se jedná o závazkový vztah a strany pro něj zvolily právo, předem je tedy lex causae s velkou mírou předvídatelnosti známo.

Ostatní metody:

Kvalifikace stupňovitá ad hoc – jsou metody, které definovala teorie, a nemají příliš silnou tradici, neboť neskýtají příliš velkou jistotu účastníků právního vztahu.

Kvalifikace funkční – jež provádí hodnocení skutkového stavu podle srovnáním úpravy otázky v několika (potenciálně použitelných) právních rádech a zkoumá funkce, kterou plní tyto instituty.

Kvalifikace smluvní – vyplývá z mezinárodní smlouvy a je proto závazná. Poskytuje velkou míru jistoty stran. Pro oblast závazkových práv taková úprava však neexistuje.

Otázka c)

Mohlo by být v daném případě využito například přijetí zpětného odkazu? Vysvětlete, oč v případě zpětného odkazu jde. Jeho přijetí či nepřijetí odůvodněte doktrínou i zákonem.

Zpětný odkaz je situace, kdy kolizní norma lex fori odkazuje na cizí právní řád a jeho kolizní normy odkazují zpět na lex fori. K přijetí zpětného odkazu by v tomto případě nedošlo, neboť se jedná o závazkový vztah, pro který neodpovídá spravedlivému a rozumnému uspořádání vztahu (§ 35 ZMPS) použití jiného práva, než na které odkazuje kolizní norma. Stejný postoj zastává i nauka. V posuzovaném případě je tento závěr posílen skutečností, že strany zvolily právo (§ 9 ZMPS) a je tedy zřejmá jejich vůle, kterým hmotným právem se má vztah řídit.

Otázka d)

Jedna strana bude tvrdit, že došlo ke vzniku smlouvy, avšak strana druhá tvrdí, že souhlas nedala, resp. její chování nelze vykládat jako výraz vůle uzavřít smlouvu; vyřešte kolizně tuto otázku (tj. jakým právním řádem se řídí vznik smlouvy a zda je možné štěpení statutu).

Otázka vzniku smlouvy je otázkou tzv. mezi obligačního statutu, kterou ZMPS výslovně neupravuje. Podle nauky je otázka vzniku smlouvy podřazována pod *lex causae*, kterým je v posuzovaném případě německé právo (§ 9 ZMPS).

Štěpení v posuzovaném případě může nastat jednak pro to, že jde o otázku tzv. relativně samostatnou, jednak proto, že bude souviset s platností, pro níž lze dle § 4 ZMPS použít i jiný právní řád, který odpovídá rozumnému uspořádání vztahu (např. právo místa proběhlých smluvních jednání a současně uzavření smlouvy).

Otázka e)

Popište kolizněprávní režim věcněprávních účinků smlouvy. Mohlo zde dojít k mobilnímu konfliktu? Vysvětlete, co to je mobilní konflikt a uveďte, jak tuto situaci zákon řeší.

Kolizní režim věcněprávních účinky lze vyjádřit takto:

- a) Pro věcněprávní otázky uvedené v § 12 písm. a), b) a e) ZMPS se s účinky *inter partes* použije *lex causae*, tedy německé právo dle § 9 ZMPS.
- b) Pro věcněprávní otázky *inter partes* neupravené sub a) a pro věcněprávní účinky *erga omnes* se použije *lex rei sitae* ve smyslu § 5 ZMPS.
- c) Pro otázky vzniku a zániku věcných práv ke zboží (věci movité) použije § 6 ZMPS, tedy právo místa, kde byla věc v době, kdy nastala okolnost ovlivňující vznik či zánik věcných práv.

Mobilní konflikt je situace, kdy dochází v čase ke změně navazovací skutečnosti; zde dochází ke změně polohy věci. Vzhledem k tomu, že kolizní norma obsažená v § 5 ZMPS neobsahuje stabilizaci navazovací skutečnosti, existuje reálné riziko vzniku mobilního konfliktu pro otázky touto normou upravené (tj. obsah věcných práv). Mobilní konflikt bývá odstraňován stabilizací navazovací skutečnosti (jejím upnutím k určitému časovému okamžiku – např. „státní příslušnost v době narození“), případně volbou kolizního kritéria, u nějž v čase ke změně nedochází (např. zmíněný § 12 ZMPS).

Otázka f)

Za zboží bylo zapláceno předem, avšak k jeho odeslání nedošlo, s ohledem na to závazek v souladu s ustanoveními smlouvy zanikl. Peníze nebyly vráceny. Kvalifikujte nastalou situaci a popište její kolizněprávní režim.

Došlo-li k zániku smlouvy, odpadl právní důvod plnění a na straně prodávajícího vzniklo bezdůvodné obohacení. Vzhledem k tomu, že k této situaci došlo v důsledku nerealizace (porušení) závazku, byla by řešena podle § 11 ve spojení s § 9 ZMPS německým právem. S ohledem na text zadání nepřipadá dle mého názoru v úvahu využití některého ze zbylých alternativních kolizních kritérií § 11 ZMPS (vůle stran, povaha věci).

Otázka g)

Pro daný případ uveďte, jaký by byl právní režim smlouvy, pokud by vznikla, a uveďte případná omezení obligačního statutu, která vyplývají ze zadané situace.

smlouva samotná	mez obligačního statutu	kolizní režim	právo rozhodné
lex causae	způsobilost k p. a p. ú.	§ 3	české/německé
	platnost p. ú.	§ 4 → § 9	německé
	změna, zajištění, následky porušení	§ 11 → § 9	německé
	otázky uvedené sub a) až e) § 12	§ 12 → § 9	německé
	promlčení	§ 13/1 → § 9	německé
	nároky ex delicto	§ 15	dle situace

Otázka h)

Kvalifikujte normy týkající se zákazu dovozu. Uveďte, zda budou či nebudou tyto normy vyloučeny v případě volby práva.

Uvedené normy lze považovat za tzv. nutně použitelné normy legis fori, které ztělesňují tzv. aktivní veřejný pořádek. Volba práva je nevylučuje, lze k nim přihlídnout bez dalšího. V posuzovaném případě by byly aplikovány přímo (ipso iure). Poněvadž je předmětem ochrany těmito normami zdraví, bylo by možno uvažovat také o prosazení prostřednictvím výhrady veřejného pořádku dle § 36 ZMPS. V úvahu by rovněž přicházelo i materiální zohlednění (dodatečná nemožnost plnění a zánik závazku).

Otázka i)

V případě, že by neexistovala doložka o volbě práva, určete kolizněprávní režim smlouvy.

Pokud by neexistovala volba práva, použilo by se objektivní kolizní kritérium rozumného uspořádání vztahu dle § 10 odst. 1 ZMPS, specifikované pro kupní smlouvu, o kterou v posuzovaném případě jde, v § 10 odst. 2 písm. a) ZMPS odkazem na právo místa sídla prodávajícího jako na rozhodné.